

Nefndasvið Alþingis
nefndasvid@althingi.is

Alþingi
Erindi nr. Þ 143/787
komudagur 7.1.2014

7. janúar 2014

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um mannanöfn, 200. mál

Andlegt þjóðarráð bahá'ía á Íslandi þakkar boð Alþingis um að veita umsögn um frumvarp til laga um mannanöfn (mannanafnanefnd, ættarnöfn), 200. mál.

Við tökum undir þá megin hugsun að baki frumvarpinu að réttur foreldra til að velja börnum sínum nöfn skuli vera rúmur eða eins og segir í greinargerðinni „að almennt skuli gert ráð fyrir að nöfn séu leyfð og aðeins sérstakar aðstæður í undantekningartilfellum geti orðið til þess að ríkisvaldið komi í veg fyrir slíkt“.

Óneitanlega vaknar sú spurning hvort ekki hefði verið rétt að endurskoða löginn í heild sinni til að ná þessu markmiði, þar sem t.d. 5. greinin virðist í beinni mótsögn við yfirlýstan tilgang breytinganna með því að nánast útiloka að Íslendingar noti „erlend“ nöfn eða nöfn sem ekki hafa unnið sér hefð. Undantekning er samkvæmt gildandi lögum, sbr. 10. gr. (og frumvarpið leggur ekki til að þar verði breyting á) að erlendir ríkisborgarar, eða fólk sem hefur verið erlendir ríkisborgarar, mega gefa börnum sínum nöfn sem víkja frá ákvæðum 5. greinar. Hér er um beina mismunun að ræða þar sem Íslendingar með íslenskan uppruna njóta ekki sama valfrelsis í nöfnum og þeir sem hafa flust til landsins.

Okkur verður hugsað til allra þeirra nafna sem bættust í íslenska nafnaflóru eftir kristnitöku og voru erlend á sínum tíma. Við bahá'íar búum á líkan hátt við nýjan sið og mörg okkar vilja gjarna nota nöfn úr sögu trúar okkar þegar við veljum börnum okkar nöfn. Þeim okkar sem hafa flust til landsins erlendis frá er það heimilt en það leyfist hins vegar ekki fólki í alíslenskum fjölskyldum. Vafalaust eru margir í svipuðum sporum, að eiga t.d. kæra ástvini frá langtímadvöl erlendis en mega vegna alíslenskrar ættar sinnar ekki láta börnin sín heita í höfuðið á þeim. Þjóðarráðið mælir ekki með slíkri mismunun.

Þær starfsvenjur sem gilt hafa, og eru framlengdar með frumvarpinu að óbreyttu, að prestar eða forstöðumenn trúfélaga hafi afskipti af nafngjöf barna þykja okkur hæpnar enda skrá þeir sem ekki tilheyra slíkum söfnuðum nöfn barna sinna beint hjá Þjóðskrá án afskipta milliliða.

Sú gamla hefð Þjóðkirkjunnar og fleiri kristinna safnaða að tengja nafngjöf við skírn eða vígslu inn í viðkomandi trúfélag er væntanlega orsök þess að prestar og trúfélög hafi enn í dag einhverju lagalegu hlutverki að gegna varðandi nafngiftir barna. Áður fyrr tengdist þetta jafnvel þeim lífsskilningi að barn sem andaðist án þess að hafa hlotið skírn gæti ekki komist til himnaríkis. Engin slík viðhorf eru til staðar í bahá'í trúnni, nöfn tengjast hvorki inngöngu né veru í trúfélaginu og bahá'í stofnanir hlutast ekki til um nafnaval barna. Því þætti okkur eðlilegast að Þjóðskrá væri í öllum tilvikum sá aðili sem tæki afstöðu til nafna ef upp kæmu óskir um að skrá mjög óheppileg nöfn sem líklegt væri að yrðu þeim sem þau bæru til verulegs ama eða trafala í lífinu.

ANDLEGT ÞJÓÐARRÁÐ BAHÁ'ÍA Á ÍSLANDI
THE NATIONAL SPIRITUAL ASSEMBLY OF THE BAHÁ'ÍS OF ICELAND

Bahá'í trúin leggur ríka áherslu á samráð sem lýðræðisleg og árangursrík vinnubrögð. Í því ljósi teljum við eðlilegra að ákvarðanir um álitamál séu teknar af hópi fólks eftir samráð, frekar en af einstaklingi. Vel mætti hugsa sér að Þjóðskrá hefði innan sinna vébanda eða gæti leitað til hóps fagaðila í líkingu við mannafnanefnd, en úrskurði Þjóðskrár mætti kæra til æðra valds. Eins mætti hugsa sér að slíkur hópur fagaðila gegndi ráðgjafar- og fræðsluhlutverki gagnvart foreldrum og almenningi en slíkt gæti komið að góðum notum ekki síður en stífur lagarammi.

Fyrir hönd Andlegs þjóðarráðs bahá'ía á Íslandi

Ingibjörg Daníelsdóttir

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8–10
150 Reykjavík

Reykjavík, 6. janúar 2014

Efni: 143. löggjafarþing 2013–2014. Þingskjal 251 — 200. mál. Frumvarp til laga um breytingu á lögum um mannanöfn, nr. 45/1996, með síðari breytingum (mannanafnanefnd, ættarnöfn).

Íslensk málnefnd fagnar áhuga á íslenskum mannanöfnum og þeim lögum sem um þau gilda. Málnefndin leggst þó eindregið gegn fyrirleggjandi frumvarpi á þingskjali 251, en lýsir sig reiðubúna til að taka þátt í heildarendurskoðun laga um mannanöfn. Mannanöfn eru mikilvægur þáttur íslensks máls og því skiptir máli að þau falli sem best að málinu og málkerfinu, en jafnframt að sem mest sátt ríki í málsamfélaginu um lög og reglur sem um þau gilda. Gildandi lög um mannanöfn eru hátt í 20 ára gömul og eðlilegt að endurskoða þau í ljósi gagnrýni sem fram hefur komið og breyttra viðhorfa í samfélaginu, m.a. í mannréttindamálum.

Á hinn bóginn varar Íslensk málnefnd við því að breyta einstökum ákvæðum gildandi laga eða fella þau brott án þess að skýr heildarhugsun liggi þar að baki. Þótt einstakir úrskurðir mannanafnanefndar hafi sætt gagnrýni er fráleitt að leggja nefndina niður og fella brott ákvæði um mannanafnaskrá en ætla ráðherra í staðinn að úrskurða um álitamál. Við slíka úrskurði hlyti ráðherra alltaf að þurfa að styðjast við vinnureglur og leita álits sérfróðra manna. Það er vandséð að betra samræmis yrði gætt í slíku kerfi eða meiri sátt yrði um úrskurði. Sú hefð að kenna sig við föður eða móður er ríkur þáttur íslensks máls og mikilvægt að leita leiða til að viðhalda henni eftir því sem kostur er án þess að brotið sé gegn jafnrétti borgaranna.

Mikil vinna lá að baki samningu gildandi laga á sínum tíma, og í þeirri vinnu tóku þátt bæði lögfræðingar og málfræðingar. Eigi að endurskoða lögin er nauðsynlegt að vandað verði til verka og sérfróðum mönnum á sviði íslensks máls, nafnfræði og mannréttinda falið að vinna að þeirri endurskoðun.

Fyrir hönd Íslenskrar málnefndar,
Guðrún Kvaran
formaður

Reykjavík 6. janúar 2014

Umsagnaraðili: Hallfríður Þórarinsdóttir.

Þingskjal 251 – 200. mál.

Umsögn um frumvarp til laga um breytingu á lögum um mannanöfn, nr. 45/1996, með síðari breytingum (mannanafnanefnd, ættarnöfn).

Það er fagnaðarefni að þingmenn leggi fram frumvarp til breytinga á lögum um mannanöfn. Lögin hafa verið umdeild og ekki að ófyrirsynju. Hafa lögbundin afskipti mannanafnanefndar um nafngiftir sætt mikilli gagnrýni sem og bann við upptöku nýrra ættarnafna. Eins og segir í greinargerð með frumvarpinu eru meginbreytingarnar fólgnar í því að lagt er til að mannanafnanefnd verði lögð niður – með niðurfellingu mannanafnanefndar fellur niður mannanafnaskrá sem getið er í 22. gr. 1. málsl. Ennfremur gerir frumvarpið ráð fyrir að felld verði úr gildi núverandi bann við upptöku ættarnafna.

Núverandi lög um mannanöfn nr. 45/1996 endurspeglar ekki einasta niðurnjörvaða forræðishyggju og ríkisafskipti sem endurspeglar afdönkuð og ólýðræðisleg viðhorf heldur brjóta þau hreinlega í bága við 65. gr., VII. kafla Stjórnarskrár lýðveldisins Íslands nr. 33/1944, (með síðari breytingum) en þar segir: Allir skulu vera jafnir fyrir lögum og njóta mannréttinda án tillits til kynferðis, trúarbragða, skoðana, þjóðernisuppruna, kynþáttar, litarháttar, efnahags, ætternis og stöðu að öðru leyti. Konur og karlar skulu njóta jafns réttar í hvívetna.“

Lög nr. 45/1996 mismuna borgurum lýðveldisins og ber þar hæst ákvæði um kenninöfn, þar sem aðeins sumum er heimilt að bera ættarnöfn en öðrum hreinlega bannað. Með því að fella úr gildi 7. mgr. í 8. gr. „Óheimilt er að taka upp ættarnafn á Íslandi“ er tekið skilyrðislaust og ákveðið skref í lýðræðisátt og mismunun eytt. Lögin eins og þau eru meina upptöku ættarnafna meðal þeirra sem bera kenninafn sem vísar til eiginnafrs föður eða móður (Jóns/son/dóttir eða Guðrúnar/son/dóttir) en heimila þeim sem bera ættarnafn að taka upp kenninafn sem vísar til eiginnafrs föður eða móður. Í sem stystu máli þá leyfist sumum það sem öðrum er bannað skv. núgildandi lögum, slík mismunun er brot á Stjórnarskrá lýðveldisins.

Breytingarnar sem lagðar eru til í frumvarpinu ná þó of skammt að mínum dómi. Hér vísa ég fyrst til 5.gr. 1. málsl., sem kveður á um að eiginnafrn skuli taka „íslenska eignarfallsendingu eða hafa unnið sér hefð í íslensku máli. Nafnið má ekki brjóta í bág við íslenskt málkerfi. Það skal ritað í samræmi við almennar ritreglur íslensks máls nema hefð sé fyrir öðrum rithætti þess“. Þessi grein hefði betur verið felld út. Nægir hér að benda á til rökstuðnings að nafngiftir meðal innflytjenda á Íslandi lúta eðli málsins samkvæmt ekki íslenskri málfræði (beyginum) eða rithætti í mörgum tilvikum. Þetta gildir til dæmis um algeng pólsk nöfn eins og Pawel, Szymon, Ewa, Elzbieta. Kvenkynsnöfn sem til eru í mörgum tungumálum og enda á „e“, sbr. Anne, Caroline, Diane, eða á bókstafnum „h“ sbr. Sarah, Hannah, Ruth, osfrv. Ritháttur nafna er oft tilfinningalega mikilvægur og skiptir máli fyrir þann einstakling sem

nafnið ber og fjölskyldur hans/hennar. Afskipti löggjafans af rithætti einstakra nafna er algerlega til óþurftar.

Varðandi 5.gr. 2. málsl. „Stúlku skal gefa kvenmannsnafn og dreng skal gefa karlmannsnafn“ má benda á að víða erlendis tíðkast að einstaka nöfn eru gild fyrir bæði kynin sbr. nafnið Dana sem í enskumælandi löndum getur verið hvorttveggja karlmanns- og kvenmannsnafn. Einnig má benda á að íslensk kvenmannsnöfn eru sum karlkyns sbr. Auður, Ilmur, Blær. Þennan málslið mætti að ósekju fella úr gildi.

Ennfremur fer betur á að setja 5.gr.3. málsl. og 6 gr. 5.málsl. í eina almenna grein sem kvæði á um að nafn hvort heldur eiginnafn eða millinafn mætti ekki vera nafnbera til ama.

Varðandi 6.gr. (um millinöfn) fer betur að fella úr gildi alla málsliði nema þann 1.

Rétt er að að fella 9. gr. alla úr gildi. Sú grein ýtir bara undir mismunun, fólki á að vera í sjálfvald sett hvort það ákveður að taka upp ættarnafn maka síns, hvort heldur eiginkonu eða eiginmanns. Þar á ríkisborgararéttur ekki að vera meginkrítaría.

Virðingarfyllst,

Hallfríður Þórarinsdóttir, forstöðumaður MIRRA

12. desember 2013

Mín tillaga eins og fyrri daginn er sú að leggja nefndina niður með öllu og spara í ríkinu sem mest.
kv. Pétur safnaðarprestur Óháða safnaðarins

Alþingi
Allsherjar- og menntamálanefnd
150 REYKJAVÍK

Persónuvernd

Rauðarárstíg 10 105 Reykjavík
sími: 510 9600 bréfasími: 510 9606
netfang: postur@personuvernd.is
veffang: personuvernd.is

Reykjavík, 24. janúar 2014

Tilvísun: 2013121582PS/--

Persónuvernd vísar til tölvubréfs allsherjarnefndar Alþingis frá 9. desember 2013 þar sem óskað er umsagnar stofnunarinnar um frumvarp til laga um breytingu á lögum nr. 25/1996 um mannanöfn (pskj. 251, 200. mál á 143. löggjafarþingi).

Stofnunin telur ekki tilefni, í ljósi reglna um meðferð persónuupplýsinga, til athugasemda við efni frumvarpsins.

Virðingarfyllst

Þórður Sveinsson

Umsögn um 200. mál á 143. löggjafarþingi: Mannanöfn

Alþingi
Erindi nr. Þ 143/796
komudagur 8.1.2014

Frumvarp hér sem liggur fyrir inniheldur góðar fyrirætlanir en ég er á því að ýmislegt megi bæta þar.

Niðurlagning mannanafnanefndar

Þó ekki verði hjá því komist að einhver vernd þarf að vera til staðar ef nafngjöf gengur of langt, eins matskennt og það orðalag hljómar. Augljóst er að hlutverk mannanafnanefndar sé að vera vörður um hagsmuni sem að mínu mati skipta ekki rosalega miklu máli miðað við rétt einstaklinga til þess að bera þau nöfn sem þeir kjósa. Miðað við úrskurðina sem nefndin hefur látið frá sér að undanfögnu virðast vera einkar matskenndar reglur hvernig nöfn eru samþykkt inn á mannanafnaskrá. Nöfnum er synjað inn á skrána vegna ritháttar eingöngu, sem eru nokkuð íþyngjandi ákvarðanir byggðar á reglum sem eru ekki löglega birtar.

Lög um mannanöfn hafa þann yfirlýsta tilgang að koma í veg fyrir að nöfn barna sé þeim til ama. Hins vegar gera lögin ekki ráð fyrir að nafnberi sjálfur gæti verið einstaklingurinn sem myndi óska eftir slíku nafni fyrir sjálfan sig. Mannanafnanefnd myndi hafna ósk lögráða einstaklings á þeim forsendum einum að nafnið væri honum til ama því annars færi nafnið á mannanafnaskrá og þar af leiðandi gæti verið gefið ólögráða einstaklingi. Röksemdin myndi vera á þá leið að verið sé að vernda hagsmuni þeirra barna sem annars gætu fengið nafnið. Barnaverndarnefnd gæti hæglega séð um mál þar sem foreldrar eru sakaðir um að gefa börnum nöfn sem gætu mögulega verið viðkomandi börnum til of mikils ama. Íslenska tungumálið skiptir ekki svo miklu máli að stjórna þurfi nöfnum með þeim hætti að gert er nú, í það minnsta með svo matskenndum og óformlegum reglum.

Vald ríkis til ígripa

Huga þarf að því að í greinargerð frumvarpsins er farið út í að hugmyndafræðilega séð eigi ríkisvaldið að hafa rétt til ígripa í ákveðnum tilvikum. Mikilvægt er að taka fram hver þau ígrip geta verið og hvaða ástæður þurfa að liggja að baki. Mannanafnanefnd hefur vald til ígripa í því yfirsýni, meðal annars, til að passa að nöfn séu ekki nafnbera til ama, og til verndar íslenskri málhefð og þá sérstaklega eignarfalli eintölu. Þá er ég sammála þeirri skoðun að nöfn skuli almennt leyfð nema nauðsyn krefji um annað og hef ég hingað til eingöngu tekið eftir þrem meginástæðum sem gætu réttlætt slík ígrip:

1. Nafnið má ekki vera nafnbera það mikið til ama að það sé réttmætt barnaverndarmál. Sama gildir ef nafnið er þannig samsett að það gæti brotið á réttindum annarra sbr. stjórnarskrá.
2. Nöfn séu ekki þannig stafsett að þjóðskrá eigi í óeðlilegum vandræðum með að meðhöndla þau, eins og ef táknin eru í raun og veru ekki bókstafir í neinu viðurkenndu leturkerfi.
3. Nöfn séu almennt ekki nógu einkennandi. Eins og ef nokkuð mörg nöfn samanstæðu eingöngu af einu eigin nafni og engu öðru. Þrátt fyrir núverandi reglur eru margir sem heita „Jón Jónsson“ sem þýðir að núverandi lög tryggja ekki einkvæmi nafna að því leiti.

Fjöldi nafna

Séu lög um mannanöfn skoðuð virðast þau hafa verið sniðin, meðal annars, til verndar úreltra hagsmuna þjóðskrár Íslands, þar sem nafnreitur þjóðskrár er enn takmarkaður við 31 staftákn, sbr. reglur nr. 1025/2011 sem birtar voru í B-deild Stjórnartíðinda. Umboðsmaður Alþingis hefur minnst á þetta að minnsta kosti tvisvar að úrbóta sé þörf, meðal annars í máli 931/1993 og 5334/2008. Breyting á mannanafnalögum í þá veru sem tekur út takmarkanir á

fjölda nafna ætti að ýta undir aðgerðir á réttindamáli sem hefur verið í vitneskju Þjóðskrár Íslands í meira en 20 ár. Íhuga ætti, í þessari endurskoðun, að fjarlægja takmarkanir á fjölda nafna eða breyta þeim svo þær endurspegli hina raunverulegu hagsmuni, takmörkun á staftáknum.

Sú takmörkun um eitt til þrjú eiginnöfn og eitt valkvætt millinafn virðist ekki vera byggt á neinum haldbærum rökum og ekki skilur almenningur hvernig þetta virkar þar sem hinn almenni talsmáti er að allt á milli fyrsta nafns og kenninafna er millinafn. Engin rök nema hefðarök eru fyrir því að hindra einstakling í að hafa meira en eitt millinafn í skilningi laganna.

Leturkerfi

Annað sem má íhuga í framtíðinni er að víkka út heimildir svo hægt sé að bera nöfn sem rituð eru í öðrum leturkerfum en því latneska, eins og þeim japönsku, kínversku og/eða arabísku. Svo allt þjóðfélagið fari ekki á annan enda væri hægt að bjóða upp á útgáfu sem inniheldur umritun nafnsins á hinu latneska leturkerfi. Tilgangurinn væri meðal annars sá að innflytjendur þurfi ekki að breyta nafninu sínu því samkvæmt núverandi fyrirkomulagi neitar Þjóðskrár Íslands að skrá upprunaleg nöfn þeirra í skrána og heimtar að þeir beri í það minnsta eitt nafn sem má finna í mannanafnaskrá. Hið sama gildir um niðja þeirra sem eiga rætur að rekja til þjóða sem nota önnur leturkerfi.

Tæknileg úrlausn gæti verið sú að hafa tvo nafnadálka í þjóðskrá þar sem núverandi nafnadálkur inniheldur umritunina og síðan væri annar reitur með nafninu í viðurkenndu leturkerfi. Einstaklingarnir gætu því skrifað undir skjöl með nafninu í hvoru leturkerfinu sem þeir vilja og við útsendingu bréfa, sem dæmi, gætu notendur þjóðskrárinnar valið hvora ritunina þeir nota.

Ættarnöfn

Ég deili þeirri skoðun flytjenda frumvarpsins að bann við upptöku nýrra ættarnafna ætti að hverfa. Séu ný ættarnöfn leyfð vakna auðvitað upp spurningar um hver mætti sækja um og hver réttur þeirra yrði. Ef ég mætti til að mynda taka upp 'Kjarrval' sem ættarnafn, en ég ber það núna sem millinafn; hver yrði réttur ættingja minna sem eru ekki niðjar mínir til þess að taka það upp? Nú myndi náfrænka mín einnig vilja bera nafnið Kjarrval sem ættarnafn, og ég væri ekkert persónulega á móti því. Þyrfti ég að leyfa það sérstaklega eða yrði henni hreinlega bannað að taka það upp þar sem ég væri þegar búinn að því? Þyrfti ég að sannfæra sameiginlegan forfaðir eða formóður um að taka upp nafnið og síðan gætum við bæði tekið það upp í kjölfarið?

Eins mikið og ég er á móti banni á upptöku nýrra ættarnafna hefði ég viljað að svona þælingum sé svarað og settar vel skilgreindar reglur um það, enda fyrirséð að fólk myndi vilja taka upp ýmis nöfn sem fylgt hafa ættinni án þess að þau hafi verið áður löglega viðurkennd sem ættarnöfn. Þá vil ég forðast að það myndist einhver nýr eignarréttur á ættarnöfnum sem erfitt eða ómögulegt yrði að fjarlægja í langan tíma eða einhver myndi lenda í aðstæðum þar sem einn ungur ættingi tekur upp ættarnafn og síðan geti aðrir ættingjar ekki tekið það upp.

En þetta leysir ekki þá elítumyndun sem á sér stað byggðu á ætterni, heldur gefur eingöngu fleirum færi á að taka þátt í henni. Engar fjölskyldur eða ættir ættu að eiga eignarrétt á tilteknu kenninafni og því tel ég betra að gefa kenninöfnin frjáls. Fólk mætti kenna sig við móður eða föður samkvæmt núverandi nafnahefð eða jafnvel hafa nafn sem þarf ekki endilega að hafa neitt með fjölskylduna eða ættina að gera, kjósi það svo. Sumar ættir myndu líklegast mynda innbyrðis hefðir fyrir ákveðnu kenninafni en þær hefði ekkert einkarétt á tilteknum kenninöfnum. Hægt væri fræðilega séð að skylda einstaklinga til að bera eitthvað kenninafn en eignarréttur á mannanöfnum í gegnum erfðir hljómar fáránlega.

Svavar Kjarrval

Alþingi
Nefndarsvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 6. janúar 2014
Tilvísun ÞÍ: 2013121607/0.2.0

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um breytingu á lögum um mannanöfn, nr. 45/1996, með síðari breytingum (mannanafnanefnd, ættarnöfn).

Þjóðskrá Íslands vísar til erindis allsherjar- og menntamálanefndar Alþingis þar sem frumvarp til breytinga á mannanafnalögum nr. 45/1996, 200. mál, þingskjal 251 er sent stofnuninni til umsagnar. Athugasemdir Þjóðskrár Íslands fara hér á eftir.

Athugasemdir við 1. gr. frumvarpsins

Er það mat Þjóðskrár Íslands að frekari skýringar vanti með ákvæðinu. Telur Þjóðskrá Íslands nauðsynlegt að fyrir liggi hver beri ábyrgð á því mati hvort eiginnafrátt eða millinafn uppfylli skilyrði laga. T.d. ef Þjóðskrá Íslands berst skírnarskýrsla frá presti þar sem barni hefur verið gefið nafn sem að mati stofnunarinnar gengur gegn ákvæðum laga um mannanöfn. Ber þá Þjóðskrá Íslands að skrá nafnið eða að vísa málinu til ráðherra? Telur Þjóðskrá Íslands nauðsynlegt að skýrt sé hver beri ábyrgð á að nöfn uppfylli skilyrði laga.

Athugasemdir við 2. gr. frumvarpsins

Samkvæmt 2. gr. frumvarpsins fellur 3. mgr. 7. gr. laganna út. Jafnframt kemur fram að orðin „2. eða“ í 2. málsl. 5. mgr. falli brott. Leiðir þessi breyting til þess að í 5. mgr. 7. gr. segir:

Maður á og rétt á að taka sér ættarnafn maka síns sem millinafn. Honum er einnig heimilt að taka sér nafnið sem millinafn beri maki hans það sem millinafn skv. 3. mgr.

Telur Þjóðskrá Íslands að þarna hafi villa orðið við gerð frumvarpsins þar sem breytingin virðist leiða til þess að 2. málsl. 5. mgr. vísi framvegis einungis í ákvæði sem samkvæmt frumvarpinu verður felld úr lögum.

Athugasemdir við 4. gr. frumvarpsins

Telur Þjóðskrá Íslands að frekari skýringa sé þörf vegna breytinga á 5. mgr. 13. gr. laga um mannanöfn. Í frumvarpinu kemur fram að 5. mgr. 13. gr. skuli vera svohljóðandi: *Það er skilyrði nafnbreytingar að hin nýju nöfn séu samþykkt af ráðherra, sbr. þó 3. mgr. 6. gr. og 7. og 10. gr.* Telur Þjóðskrá Íslands ekki liggja ljóst fyrir hvaða „nýju nöfn“ ráðherra skuli samþykkja enda er með frumvarpinu verið að fella niður mannanafnaskrá þannig að væntanlega er ekki verið að vísa til nýrra nafna sem ekki séu fyrir á mannanafnaskrá.

Athugasemdir vegna heimildar til töku nýrra ættarnafna

Með frumvarpinu er lagt til að fellt verði úr núgildandi lögum ákvæði sem bannar upptöku nýrra ættarnafna á Íslandi. Er heimildin til upptöku nýrra ættarnafna hins vegar ekki útfærð frekar og ekki er gerð grein fyrir því hvort einhverjar reglur skuli gilda um upptöku nýrra ættarnafna.

Telur Þjóðskrá Íslands óljóst hvort þau ættarnöfn sem nú eru skráð í Þjóðskrá, þau sem keyptur var einkaréttur á og tilkynnt voru til Stjórnarráðsins fyrir 1. janúar 1915, ættarnöfn sem menn tóku sér á árunum 1915-1925 á grundvelli laga um mannanöfn nr. 41/1913, sem og önnur ættarnöfn sem einstaklingar bera skv. Þjóðskrá, haldi þeirri nafnvernd sem núgildandi lögum um mannanöfn, nr. 45/1996, var ætlað að veita þeim.

Er það mat Þjóðskrá Íslands að nauðsynlegt sé að nánari skýringar komi fram á hvernig tilhögun upptöku nýrra ættarnafna skuli háttað. Meðal annars hvort heimilt verði að taka hvaða nafn upp sem ættarnafn, t.d. eiginnöfn og kenninöfn, fram komi hvort ný ættarnöfn njóti einhverskonar nafnverndar eða hvort margir ótengdir aðilar hafi heimild til að taka upp sama ættarnafnið.

Telur Þjóðskrá Íslands að mörg álitaefni muni líta dagsins ljós verði ákvæði um bann við upptöku nýrra ættarnafna fellt úr lögum og að nauðsynlegt sé að ekki leiki vafi á takmörkunum og/eða heimildum einstaklinga til upptöku nýrra ættarnafna.

Almennar athugasemdir við frumvarpið

Í greinargerð með frumvarpinu er tekið fram að markmið frumvarpsins sé meðal annars að undirstrika þá meginreglu varðandi nöfn og nafngiftir fólks að almennt skuli gert ráð fyrir að nöfn séu leyfð og að aðeins sérstakar aðstæður í undantekningartilvikum geti orðið til þess að ríkisvaldið komi í veg fyrir slíkt. Engin breyting er hins vegar lögð til á 5. eða 6. gr. laga um mannanöfn þar sem kveðið er á um skilyrði eiginnafna og millinafna. Fær Þjóðskrá Íslands ekki séð að þrátt fyrir að mannanafnanefnd verði lögð af og verkefni nefndarinnar flutt til ráðherra að skilyrði nýrra eiginnafna og millinafna séu á einhvern hátt rýmkuð með frumvarpinu. Telur Þjóðskrá Íslands að markmið frumvarpsins muni þannig ekki ná fram að ganga nema farið verði í ítarlegri breytingar á ákvæðum laga um mannanöfn.

F.h. Þjóðskrár Íslands

Inga Helga Sveinsd.

Inga Helga Sveinsdóttir
Lögfræðingur